

Χρήσεις του κρόκου στο παρελθόν και το παρόν (Δρ Σταύρος Πρωτοπαπάς)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=28783>]

Από τους αρχαίους συγγραφείς ο Αριστοτέλης καταγράφει ότι υπήρχε άφθονος κρόκος στη Σικελία (σημ. 6). Ο Θεόφραστος μεταξύ άλλων περιγράφει την ποώδη φύση, την όψιμη βλάστηση με την παρατήρηση ότι το άνθος κρατάει μόνο λίγες ημέρες (σημ. 7). Θεωρεί πολύ καλό μυρωδικό το κρόκινο μύρο και καταγράφει ότι ο άριστος κρόκος βγαίνει στην Κιλικία και στην Αίγινα. Ο Στράβων θεωρεί ότι από το Κωρύκειο άντρο της Κιλικίας προκύπτει ο καλύτερος κρόκος (σημ. 8). Ο Διοσκουρίδης καταγράφει τις φαρμακευτικές χρήσεις του κρόκου και θεωρεί τον κρόκο κράτιστο των φυτικών ιαμάτων ως αντιφλεγμονώδες, αναλγητικό, αντισηπτικό κ.ά. Θεωρεί καλύτερο σε ποιότητα τον προερχόμενο από την Κιλικία, με δεύτερο τον κρόκο της περιοχής του Ολύμπου της Λυκίας, ενώ θεωρεί κατώτερης ποιότητας τον κρόκο της Σικελίας (σημ. 9). Ο Πλίνιος συμφωνεί ότι ο άριστος κρόκος ήταν της Κιλικίας ενώ θεωρεί επόμενο καλύτερο τον κρόκο της Σαντορίνης (σημ. 10).

Η πρώτη αναφορά σε καλλιέργεια κρόκου χρονολογείται από το 2300 π.Χ. καθώς καταγράφεται ότι ο Σαργών, βασιλιάς της περιοχής του Ευφράτη, γεννήθηκε στην πόλη Azurirano δηλαδή την “πόλη του κρόκου” (σημ. 11). Στην Αίγυπτο η πρώτη καταγραφή ήταν στον πάπυρο Ebers (1500 π.Χ.) όπου αναφέρεται ο κρόκος σε ιατρικά παρασκευάσματα.

Έλληνες, Αιγύπτιοι και Ρωμαίοι έκαigan κρόκο για θυμίαμα στους θεούς. Το ίδιο

συνεχίζεται μέχρι σήμερα στην Ινδία και στην Κίνα όπου ακόμη και σήμερα τα ράσα των Βουδιστών είναι βαμμένα με κρόκο. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η χρήση του είναι διαχρονική και συνεχής σε όλη την Ανατολή από την Ινδία και τα υψίπεδα του Κασμίρ μέχρι τις δυτικές παραμεσόγειες χώρες. Στα περσικά ονομάσθηκε *azafran* και στα αραβικά *zafaran*, ενώ στη Μ. Ασία και στο Αιγαίο, στα νεότερα χρόνια, ζαφορά. Οι Ρωμαίοι διατηρούν το όνομα κρόκος ενώ το φυτό καλλιεργείται κυρίως στη Σικελία και στην Κυρηναϊκή. Η χρήση του κατά τους Βυζαντινούς χρόνους ήταν συνεχής. Από την εποχή του Μ. Κωνσταντίνου χρησιμοποιούνταν συχνά ως βαφικό υλικό σε χρυσογραφίες, αγιογραφίες (φωτοστέφανο αγίων) σε ξύλο ή τοίχους καθώς και σε βυζαντινά χειρόγραφα, όπου τα κεφαλαία γράμματα σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές παραδόσεις βάφονταν με κρόκο. Οι εικόνες, οι παραστάσεις σε τοιχογραφίες και τα βιβλία που είχαν βαφεί με κρόκο διασώζονται μέχρι τις ημέρες μας.

Για τους χριστιανούς ο κρόκος είναι ένα από τα εξήντα υλικά, που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή του Αγίου Μύρου, δηλαδή του τελετουργικού υλικού που συμβολίζει τα πνευματικά δώρα του Αγίου Πνεύματος τα οποία λαμβάνουν οι πιστοί κατά τη διαδικασία του μυστηρίου του Χρίσματος (σημ. 12).

Στο Αιγαίο, όπως προαναφέρθηκε, ο κρόκος ως φαρμακευτικό και βαφικό υλικό ήταν γνωστός από την προϊστορική εποχή. Σε όλα τα νησιά των Κυκλάδων υπάρχει αυτοφυής κρόκος από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Η σύγχρονη κροκοσυλλογή είναι μικρής εμβέλειας. Γίνεται σε ορισμένα νησιά, όπως η Σαντορίνη, η Τήνος (υπάρχει και ομώνυμο χωριό), η Κάρπαθος κ.ά. Στην Αστυπάλαια ακόμη βάφουν όλα τα πασχαλινά εδέσματα με κρόκο. Στην Κρήτη η καλλιέργεια γινόταν από τη Μινωική εποχή και υπήρχαν μέχρι το πρόσφατο παρελθόν αρκετά χωριά με το όνομα κρόκος. Η παρουσία Βενετών εμπόρων στο Αιγαίο αλλάζει περιστασιακά το όνομα με το αραβικό ζαφορά ή σαφράνι να κυριαρχεί.

Εικ. 2. Στίγματα κρόκου (*Crocus Sativus* L), μεγεθ. Χ 3.

Σήμερα στην Ελλάδα χρησιμοποιείται ελάχιστα σε μορφή στιγμάτων ή σκόνης, σε εδέσματα, όπως λαμπρόπιτες, πασχαλινά κουλούρια κ.ά. Αλλά και ως υλικό έχει πολλές χρήσεις διότι εκτός από άρτυμα και βαφικό υλικό τροφών, είναι γνωστές οι ιδιότητές του σαν φάρμακο (αφροδισιακό κ.ά.). Στον ελλαδικό χώρο καλλιεργείται μόνο στο Ν. Κοζάνης, γύρω από το ομώνυμο χωριό Κρόκος. Στην περιοχή παράγονται 6-8 τόνοι αποξηραμένων στιγμάτων ετησίως (εικ. 2). Θεωρείται το ακριβότερο μπαχαρικό με αρκετούς τόνους στιγμάτων να εξάγονται τυποποιημένοι σε διάφορες χώρες, κυρίως της Ανατολής.

[Συνεχίζεται]

6. Αριστοτέλης, Περί Θαυμασίων Ακουσμάτων, 840β.
7. Θεόφραστος, Περί Φυτών Ιστορία, 109, 166, 177.
8. Forbes 1964.
9. Διοσκουρίδης, Περί Ύλης Ιατρικής, 55, 173.
10. Forbes 1964.
11. I.E.S. Edwards (ed.), The Cambridge ancient history, Τόμος 1, σελ. 148
12. Ε. Βουτσινά, Κρόκος: Το χρυσάφι της ελληνικής γης, Καθημερινή, 18 Απριλίου 1999.